

KONKURS PRZEDMIOTOWY

GEOGRAFIA

ZAKRES DLA KLAS 5–8 • SZKOŁA PODSTAWOWA

SESJA JESIENNA 2026

Zakres obowiązujący przy konstrukcji arkuszy konkursowych

25

pytań A–D

1

poprawna odpowiedź

5–8

klasy szkoły podstawowej

Zasady wspólne

- Konkurs ma charakter kumulatywny – w zadaniach mogą pojawić się wiadomości i umiejętności geograficzne opanowane w poprzednich latach nauki.
- Zakres został celowo ograniczony do materiału bezpiecznego dla sesji jesiennej 2026; nie jest to pełny roczny zakres programu danej klasy.
- Mapa jest podstawowym źródłem informacji. Zadania mogą wykorzystywać mapy ogólnogeograficzne i tematyczne, plan, skalę, profil terenu, klimatogram, tabelę, wykres, fotografię oraz krótki materiał źródłowy.
- Trudność konkursu może wynikać z analizy mapy, danych i zależności przyczynowo-skutkowych, a nie z wymagania materiału realizowanego dopiero później w roku.

Ważne dla roku szkolnego 2026/2027

- Geografia w szkole podstawowej rozpoczyna się w klasie 5.
- W roku szkolnym 2026/2027 klasy 5–8 kontynuują naukę według dotychczasowej podstawy programowej. Nowa podstawa, wdrażana od 1 września 2026 r. w klasach I i IV, obejmie geografię kolejnych roczników dopiero w następnych latach.
- Dotychczasowa podstawa zaleca realizację działów I–IV w klasie 5, V–VIII w klasie 6, IX–XIII w klasie 7 oraz XIV–XVIII w klasie 8.

Zasada publikacyjna: arkusz konkursowy nie może wykraczać poza opublikowany zakres danej klasy.

5

KLASA 5

Podstawy mapy i krajobrazu • zakres jesienny

1. Umiejętności z przyrody klasy 4

- główne i pośrednie kierunki geograficzne oraz orientowanie się w terenie;
- podstawowe składniki pogody i rozpoznawanie przyrządów meteorologicznych;
- rozróżnianie elementów przyrody żywej i nieożywionej oraz składników krajobrazu naturalnego i przekształconego przez człowieka.

2. Mapa, plan i skala

- plan i mapa; legenda, znaki kartograficzne i odczytywanie treści mapy;
- skala liczbowa, mianowana i liniowa – proste przeliczenia oraz obliczanie rzeczywistej odległości;
- wysokość bezwzględna i względna; poziomice, odczytywanie rzeźby terenu i prosty profil terenu;
- rozpoznawanie podstawowych pasów rzeźby Polski na mapie.

3. Lądy i oceany

- kontynenty i oceany – nazwy, położenie i rozpoznawanie na mapie świata;
- równik, południk zerowy, półkule, zwrotniki i koła podbiegunowe – rozpoznawanie na globusie lub mapie;
- podstawowa orientacja położenia kontynentów względem równika i południka zerowego.

4. Krajobrazy Polski

- rozpoznawanie na podstawie opisu, mapy lub fotografii podstawowych krajobrazów Polski: nadmorskiego, pojeziernego, nizinnego, wyżynnego i wysokogórskiego;
- wskazywanie wybranych krain geograficznych Polski związanych z poznawanymi krajobrazami;
- proste zależności między rzeźbą, wodami, roślinnością a działalnością człowieka w krajobrazie.

Granica zakresu – klasa 5

- bez pełnego przeglądu wszystkich krajobrazów świata;
- bez szczegółowej analizy klimatogramów i stref klimatyczno-roślinnych jako materiału obowiązkowego;
- bez ruchów Ziemi i ich następstw;
- bez odczytywania szerokości i długości geograficznej.

6

KLASA 6

Ruchy Ziemi, współrzędne i wprowadzenie do Europy

1. Zakres kumulatywny

- wiadomości i umiejętności klasy 5: mapa, skala, lądy i oceany, podstawowe krajobrazy oraz orientacja na mapie;
- odczytywanie informacji z mapy, proste obliczenia skali i rozpoznawanie położenia obiektów geograficznych.

2. Ruchy Ziemi

- Ziemia w Układzie Słonecznym – podstawowe położenie planety;
- ruch obrotowy Ziemi: kierunek, czas trwania, dzień i noc, widoma wędrówka Słońca oraz podstawy stref czasowych;
- ruch obiegowy Ziemi: czas trwania, pory roku oraz zróżnicowanie oświetlenia Ziemi;
- związek między oświetleniem Ziemi a strefowym zróżnicowaniem klimatu i krajobrazów.

3. Współrzędne geograficzne

- siatka geograficzna; równoleżniki i południki;
- szerokość i długość geograficzna; półkule północna, południowa, wschodnia i zachodnia;
- odczytywanie współrzędnych punktów oraz wskazywanie punktu na podstawie podanych współrzędnych.

4. Europa – zakres podstawowy

- położenie i granice Europy oraz podstawowe cechy linii brzegowej;
- najważniejsze elementy ukształtowania powierzchni i główne cechy środowiska przyrodniczego Europy;
- podstawowe zróżnicowanie klimatyczne Europy i czynniki je kształtujące;
- związek położenia Islandii na granicy płyt litosfery z występowaniem wulkanizmu i trzęsień ziemi;
- orientacja na mapie politycznej Europy – rozpoznawanie głównych państw i położenia Polski.

Granica zakresu – klasa 6

- bez szczegółowej geografii ludności, migracji, przemysłu, usług i źródeł energii w Europie;
- bez szczegółowych studiów poszczególnych państw europejskich;
- bez pełnego działu dotyczącego sąsiadów Polski.

7

KLASA 7

Środowisko przyrodnicze Polski • zakres jesienny

1. Zakres kumulatywny

- wiadomości i umiejętności z geografii klas 5–6, w tym mapa, skala, współrzędne, ruchy Ziemi oraz podstawy geografii Europy;
- wykorzystywanie map tematycznych, profili, klimatogramów, tabel i prostych danych statystycznych.

2. Położenie i mapa Polski

- położenie fizycznogeograficzne i polityczne Polski; granice i sąsiedzi;
- współrzędne wybranych punktów, skrajne punkty Polski i podstawowe konsekwencje rozciągłości kraju;
- województwa i ich stolicy – rozpoznawanie na mapie.

3. Budowa geologiczna i rzeźba

- najważniejsze jednostki tektoniczne i wpływ ruchów górotwórczych na rzeźbę Polski;
- wpływ zlodowaceń na krajobraz Polski; podstawowe formy polodowcowe;
- pasy rzeźby Polski oraz wysokość bezwzględna i względna;
- podstawowe procesy krasowe i przykładowe formy krasowe.

4. Klimat i wody Polski

- czynniki kształtujące klimat Polski i cechy klimatu przejściowego;
- podstawowe masy powietrza oraz ich wpływ na pogodę;
- główne rzeki i systemy rzeczne Polski; dorzecza i zlewiska;
- jeziora Polski oraz podstawowe cechy środowiska Morza Bałtyckiego.

5. Gleby i lasy

- podstawowe typy gleb Polski i ich ogólne rozmieszczenie;
- główne typy lasów i ich rozmieszczenie; znaczenie lasów w środowisku.

Granica zakresu – klasa 7

- bez geografii ludności i osadnictwa Polski;
- bez rolnictwa, przemysłu, usług, transportu i turystyki jako bieżącego materiału klasy 7;
- bez szczegółowego działu o własnym regionie i „małej ojczyźnie”;
- bez szczegółowej geografii surowców mineralnych jako osobnego bloku.

8

KLASA 8

Azja • zakres jesienny

1. Zakres kumulatywny

- wiadomości i umiejętności z geografii klas 5–7, w tym praca z mapą, skala, współrzędne, ruchy Ziemi, podstawy geografii Europy i środowisko Polski;
- analiza map ogólnogeograficznych i tematycznych, prostych wykresów, fotografii i danych statystycznych.

2. Azja jako kontynent kontrastów

- położenie Azji, granica Europa–Azja, główne elementy ukształtowania powierzchni, rzeki, jeziora i pustynie;
- związek przebiegu granic płyt litosfery z występowaniem trzęsień ziemi, wulkanów i tsunami – pacyficzny „pierścień ognia”;
- zróżnicowanie klimatyczne Azji; klimat monsunowy i jego wpływ na życie ludności oraz „kulturę ryżu”.

3. Wybrane regiony i państwa Azji

- Japonia – warunki przyrodnicze, zagrożenia naturalne oraz czynniki rozwoju nowoczesnej gospodarki;
- Chiny – rozmieszczenie ludności, urbanizacja i znaczenie gospodarcze;
- Indie – możliwości rozwoju oraz podstawowe kontrasty społeczne i gospodarcze;
- Bliski Wschód – cechy środowiska, znaczenie ropy naftowej, zróżnicowanie kulturowe i ogólne uwarunkowania konfliktów;
- Azja Południowo-Wschodnia – podstawowe zależności między klimatem monsunowym, rolnictwem i rozmieszczeniem ludności.

Granica zakresu – klasa 8

- zakres bieżący obejmuje wyłącznie Azję;
- bez Afryki, Ameryki Północnej i Południowej, Australii i Oceanii oraz obszarów okołobiegunowych;
- bez szczegółowych, szybko dezaktualizujących się danych liczbowych dotyczących ludności i gospodarki, chyba że zostaną podane w materiale źródłowym zadania;
- bez wymagania znajomości bieżącego przebiegu konfliktów politycznych na Bliskim Wschodzie.

Uwaga: Zakres określa materiał, z którego mogą być konstruowane zadania. Nie oznacza, że każdy element zakresu musi pojawić się w danym arkuszu.